

До спеціалізованої вченої ради К 26.503.01
Науково-дослідний інститут публічного права
03035, м. Київ, вул. Г. Кірпи, 2-а

ВІДГУК

офіційного опонента

кандидата юридичних наук, доцента

Орловської Ірини Григорівни

на дисертацію Семіног Світлани Володимирівни

з теми: «Адміністративно-правовий захист прав дітей в Україні»,

**подану на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук
за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове
право; інформаційне право**

Відгук підготовлений на підставі вивчення тексту дисертації, автореферату та опублікованих за темою дисертації праць здобувача.

Актуальність обраної теми дисертації. Дійсно, захист – основоположна функція будь-якої цивілізованої, соціально-орієнтованої держави, яка прагне створити надійне, безпечне середовище для життєдіяльності своїх громадян.

Конституція України задекларувала правило, згідно з яким права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Остання відповідає перед людиною за свою діяльність, а утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним її обов'язком. Відповідно, захист прав, свобод та інтересів дітей, охорона материнства та дитинства, соціальні гарантії для дітей це основоположні завдання публічної адміністрації.

Слід погодитись із твердження С.В. Семіног щодо того, що в умовах сьогодення, діти є вразливою, мало захищеною верствою нашого населення, що спричинено щонайменше декількома чинниками: 1) тиск соціальних,

культурних, моральних, психологічних чи будь-яких інших чинників на процеси формування та розвитку особистості, яка в силу своєї «незрілості» не здатна самостійно обирати середовище для повноцінної життєдіяльності; 2) війна на сході України та воєнні дії, злочинність та насильство – фактори, що породжують психологічні та фізичні травми у дітей, які є свідками таких подій або безпосередньо до них залучені; 3) економічна криза, що породжує умисну чи вимушену недбалість батьків відносно забезпечення дитини основоположними потребами; 4) не ефективність або ж мало результативність діяльності публічної адміністрації, що опікується питаннями забезпечення повноцінного розвитку осіб до 18 років, та багато інших. Зазначене об'єктивно обґрунтовує актуальність піднятої проблематики.

Окрім зазначеного, не можна ігнорувати й результати власного соціологічного опитування думки громадян, здійсненого здобувачем, оскільки 23% респондентів вважають, що права дитини порушуються батьками та близькими родичами, 67 % – різними публічними суб'єктами та 16 % – сторонніми особами. Це свідчить про наявність системних проблем в досліджуваній сфері.

Про актуальність теми свідчить також її зв'язок з науковими програмами, планами, темами, грантами, оскільки робота спрямована на реалізацію основних положень Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, ратифікованої Законом України від 16 вересня 2014 р. № 1678-VII, Стратегії сталого розвитку «Україна-2020», затвердженої Указом Президента України від 12 січня 2015 р. № 5, Національного плану дій щодо реалізації Конвенції ООН про права дитини на період до 2021 року, схваленого Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 5 квітня 2017 р. № 230-р. та виконана відповідно до плану науково-дослідницьких робіт Науково-дослідного інституту публічного права «Правове забезпечення прав, свобод та законних інтересів суб'єктів публічно-правових відносин» (номер державної реєстрації 0115U005495).

Достовірність та обґрунтованість наукових положень, висновків та рекомендацій, сформованих у дисертації С.В. Семіног, визначаються тим, що вони базуються на опрацюванні досить складної системи вітчизняних та міжнародних актів, складність яких зумовлена їх не систематизованістю. Незакінчене імплементація основоположного міжнародного законодавства, що стосуються прав дитини у вітчизняне право, а також відсутність закону України «Про права дитини», як рамкового нормативно-правового акту ускладнюють процес реалізації належного адміністративно-правового захисту прав дітей в Україні. Сформовані в результаті дослідження висновки та рекомендації підтверджені науковими доказами, є достатньо аргументованими і у своїй більшості переконливими.

У роботі чітко сформована об'єктно-предметна визначеність, а також вдало виявлені основні комплексні підходи до визначення мети та завдань дослідження, що свідчить про авторський підхід до реалізації наукового пошуку: надати нове розв'язання наукового завдання стосовно адміністративно-правового захисту прав дітей в Україні шляхом розкриття теоретико-правових, практичних та прогностичних складників захисту публічною адміністрацією комплексу охоронюваних та гарантованих міжнародними та національними актами загальних та окремо спеціальних благ та цінностей для осіб, які в силу власних вікових, фізичних, розумових чи соціально-адаптованих спроможностей не здатні (не в повній мірі) усвідомити їх значення та сутність.

Робота в цілому є структурованою та логічно сформованою, мета та поставлені до розкриття завдання знаходяться у єдності, а також репрезентують наукову новизну та актуальність проблеми.

Окремої уваги заслуговує апробація результатів дисертації. Підсумки розроблення проблеми в цілому, окремі її аспекти, одержані узагальнення та висновки були оприлюднені здобувачем на трьох міжнародних науково-практичних конференціях: «Актуальні питання правової теорії та юридичної практики» (м. Одеса, Україна, 12-13 серпня 2016 р.), «Актуальні проблеми

реформування системи законодавства України» (м. Запоріжжя, 27-28 січня 2017 р.), «Юридична наука: виклики і сьогодення» (м. Одеса, Україна, 8–9 червня 2018 р.).

Наукове та практичне значення роботи. Теоретичну цінність роботи складає система висновків, рекомендацій та концепцій сформованих особисто здобувачем, а практичну цінність дисертаційного дослідження відображають результати їх впровадження. Про це свідчать викладені у вступі та трьох розділах основної частини роботи положення, які відповідають заявленій проблематиці та стосуються як постановки теми в цілому, так і окремих її складових.

У роботі наведено нове розв'язання наукового завдання стосовно адміністративно-правового захисту прав дітей в Україні.

Сформовані та обґрунтовані в дисертації положення, висновки і пропозиції використовуються й можуть бути використані в: 1) науково-дослідній сфері – для подальшого наукового вивчення проблем забезпечення, захисту та охорони загальних та окремо спеціальних благ та цінностей для осіб, які в силу власних вікових, фізичних, розумових чи соціально-адаптованих спроможностей не здатні (не в повній мірі) усвідомити їх значення та сутність (акт впровадження Науково-дослідного інституту публічного права); 2) правотворчості – для вдосконалення чинного законодавства у сфері реалізації адміністративно-правового захисту прав дітей в Україні (розроблений проект Закону України «Про внесення змін до Закону України від 26.04.2001 № 2402-III «Про охорону дитинства» (щодо визначення окремих термінів та формування інституту обов'язків дитини)»); 3) навчальному процесі – під час розроблення та викладання навчальної дисципліни «Актуальні проблеми теорії адміністративного права» (акт впровадження Науково-дослідного інституту публічного права); 4) правозастосовній діяльності – для підвищення якості надання консультативних послуг, а також окремо представництва інтересів дітей, батьків чи осіб, що їх замінюють у судах зокрема з метою недопущення

забезпечуючи право батьків, ігнорування права дітей (акт впровадження Адвокатського об'єднання «ГЕСТОРС»).

Новизна положень, які виносяться на захист полягає в тому, що дисертація є комплексним дослідженням в якому ґрунтовно досліджено питання діяльності публічної адміністрації під час реалізації комплексу заходів, спрямованих на захист прав дітей загалом, та окремої взятої дитини зокрема. За результатами проведеного аналізу сформульовано наукові положення і висновки, запропоновані особисто здобувачем.

До числа найвагоміших наукових положень результатів дисертаційної роботи можна віднести наступні:

– визначення прав дітей самостійним загальним об'єктом адміністративно-правових відносин, адже кожна дитина наділена комплексом загальних (природних та похідних від них) прав та окремо спеціальних, що породжені її приналежністю до певної категорії чи групової спільності обумовленої специфікою її особливих потреб, в силу чого, держава зобов'язана слідкувати, опікуватись, охороняти та захищати дітей, в тому числі шляхом пошуків, впровадження та реалізації нових ефективних моделей адміністративно-правового захисту підростаючого покоління;

– сформовано систему принципів адміністративно-правового захисту прав дітей в Україні, яка має наступний вигляд: 1) класичні – стандартні, задекларовані, визнані на міжнародному та національному рівні блага, цінності та умови за яких забезпечується якнайкраще зростання дитини та формування її цілісною особистістю: принцип найкращого забезпечення інтересів дитини; принцип дискримінаційної неприпустимості; принцип рівності та вільного доступу до належних дитині благ, та ін.; 2) публічно-управлінські – керівні настанови, ідейні вимоги та орієнтири для публічної адміністрації, що об'єктивовані у актах законодавства як положення щодо її діяльності у сфері реалізації захисту прав дітей відображаючи при цьому сутність держави та її ставлення до цієї категорії осіб;

– досліджено публічні інструменти адміністративно-правового захисту прав дітей в Україні, зокрема такі як: форми адміністративної діяльності публічної адміністрації в сфері захисту прав дітей; методи адміністративної діяльності публічної адміністрації в сфері захисту прав дітей; акти планування; фактичні дії та контроль в сфері захисту прав дітей;

– здійснено пошук шляхів підвищення ефективності адміністративно-правового захисту прав дітей в Україні, згрупувавши проблеми у досліджуваній сфері у певні блоки: 1) ті чинники, що побічно стосуються ефективного адміністративно правового забезпечення прав дітей, однак існують на загальнодержавному й соціальному рівні, тим самим потребують вирішення не в межах досліджуваної проблематики, а в глобальному аспекті; 2) функціональні проблеми, тобто ті що прямо стосуються діяльності публічної адміністрації, законодавчих положень та механізмів її реалізації.

Окремої позитивної оцінки заслуговує думка автора про необхідність розробки та прийняття проекту закону України «Про права дитини», в якому, зокрема має бути розкритий категорійний апарат: «забезпечення прав дітей – загальнодержавний пріоритет, процедури реалізації якого передбачені Конвенцією ООН про права дитини і чинним законодавством метою якого є дотримання найвищих інтересів дитини, що досягається спільними зусиллями служб у справах дітей, органів освіти, охорони здоров'я, соціальної політики, правоохоронних органів, батьків, опікунів, волонтерів та громадян та реалізовується системою охоронних та захисних заходів»; «захист прав дітей – це своєчасне реагування публічної адміністрації на порушення прав дітей, попередження виникнення посягання з боку інших осіб на права дітей, а також вжиття заходів, щодо відновлення необхідних умов, за яких дитина розвивається, зростає та формується як цілісна особистість»; «охорона прав дітей – це комплекс забезпечувальних заходів спрямованих на створення нормальних умов розвитку дитини, публічної турботи про материнство й дитинство». З розумінням того, що розробка та прийняття зазначеного закону це довготривалий процес запропоновано, як

тимчасову міру, закріпити ці положення у Законі України «Про охорону дитинства» від 26.04.2001 № 2402-III, шляхом внесення до нього доповнень.

Перспективними вбачаються також й інші пропозиції здобувача.

В цілому, високо оцінюючи дисертаційну роботу С.В. Семіног, слід зазначити, що окремі її положення носять дискусійний характер і потребують уточнення.

1. Потребують уточнення межі втручання публічної адміністрації в питання приватності щодо виховання і опіки над дітьми батьками та іншими близькими родичами при здійсненні адміністративно-правового захисту дітей.

2. На сторінці 47, здобувач робить висновок, щодо не однозначності розуміння вченими, таких наукових категорій, як «охорона» та «захист». Однак хотілося б зазначити, що дискусію з цього приводу в адміністративно-правовому аспекті вдало розв'язала у своїй дисертації професор О. Правоторова.

3. В дисертації на сторінці 62 автор слушно доводить, що «дитина має бути захищена від практики, яка може заохочувати расову, релігійну або будь-яку іншу форму дискримінації». Однак хотілося би почути думку здобувача, як вона відноситься до різного рівня захисту (стандартів життя) дітей в залежності від громадянства.

4. Не повним є твердження на сторінці 143, «що фактичні дії як публічний інструмент адміністративно-правового захисту прав дітей в Україні – це сукупність заходів сервісного, організаційного, технічного та іншого характеру», адже поряд із адміністративно-сервісною складовою провідну роль відіграють у цій сфері фактичні дії публічно-управлінської юридичної природи.

Висновок щодо відповідності дисертації встановленим вимогам МОН України. Автореферат дисертації відповідає її змісту та повністю відображає основні положення і результати дослідження. Дисертацію та автореферат оформлено відповідно до встановлених вимог.

Зміст дисертаційного дослідження висвітлено досить повно, виклад запропонованих у праці положень базується на ґрунтовному опрацюванні наукових джерел з проблематики дисертаційного дослідження. Аналіз дисертаційної роботи та автореферату дає підстави дійти висновку про те, що це завершене самостійне наукове дослідження, яке вирішує конкретне наукове завдання та має істотне значення для розвитку науки адміністративного та інформаційного права та практики діяльності публічних адміністрацій.

Враховуючи викладене, дисертація *Семеног Світлани Володимирівни на тему: «Адміністративно-правовий захист прав дітей в Україні»*, відповідає вимогам п.п. 9, 11 Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567, а її автор заслуговує на присвоєння наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

Офіційний опонент:

завідувач відділу правової експертизи

департаменту правового захисту

Федерації профспілок України

кандидат юридичних наук, доцент

Орловська І.Г.

*Згідно Орловської І.Г. засвірено:
Завідувач відділу кадрів
Управління економіки,
бюджетерського адмін.
та кадрової роботи*

Г.М. Белова